

Betydningen af opvækstforhold for højde og drøjde i Grønland

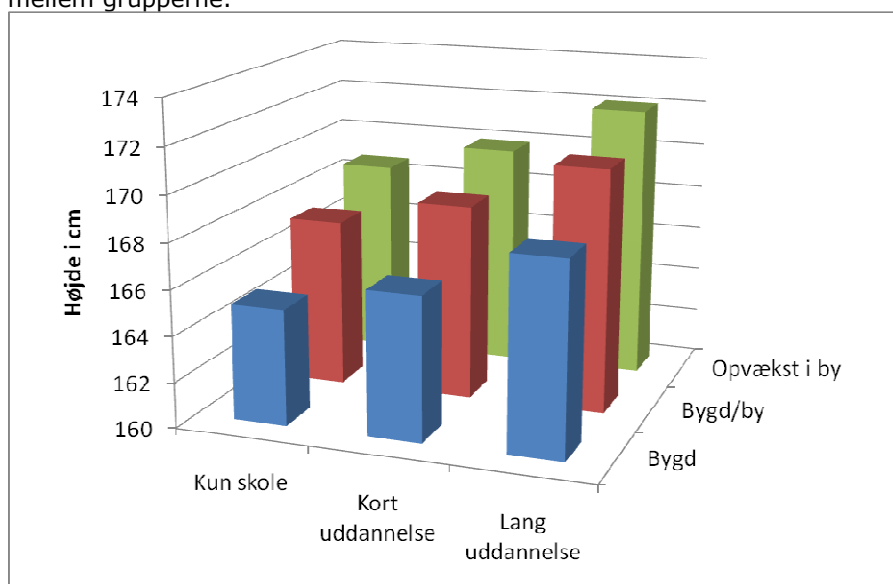
Både højde og fedme er vigtige risikofaktorer for udvikling af hjertekarsygdom og mange andre sygdomme. Høje mennesker har mindre risiko for at få blodprop i hjerte og hjerne, mens overvægtige har øget risiko for diabetes og hjertekarsygdom. Det vides også, at forhold under graviditeten og i barndommen har betydning for højde og i nogle undersøgelser også forekomsten af overvægt.

Højde er blandt de antropometriske forhold, der kendes længst tilbage i tiden, dels fra sessionsprotokoller, dels fra estimater på baggrund af skeletmateriale. For eksempel viser arkæologiske fund, at gennemsnitshøjden for mænd i Europa og middelhavsområdet var 173 cm i keltisk jernalder (ca. 400 fvt), mens den var aftaget til 166 cm i det 17. århundrede. Dette fald på 7 cm over 2000 år er siden midt i det 19. århundrede blevet afløst af en stigning, men først i 1950 var gennemsnitshøjden (for danske værnepligtige) tilbage på 173 cm.

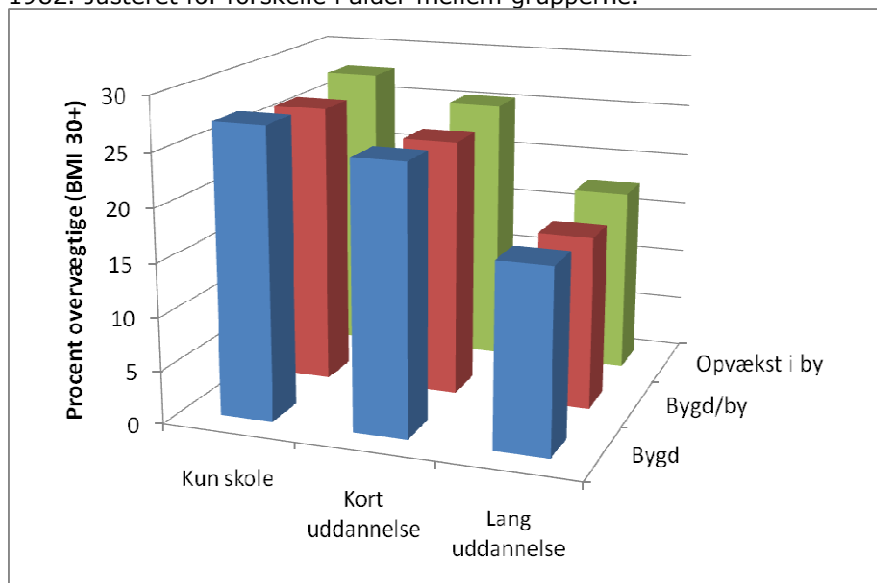
De grønlandske befolkningsundersøgelser fra 1999-2007 giver mulighed for at analysere 2302 deltageres højde i forhold til deres opvækstvilkår. Analyserne viser, at både opvækststed (i by eller bygd), uddannelse og barndomshjemmets kvalitet målt ved forekomsten af alkoholproblemer i hjemmet påvirker sluthøjden. Fedme er derimod kun i ringe grad påvirket af faktorer i barndommen.

Figur 1 viser, at der er en statistisk signifikant forskel på 7 cm i gennemsnitshøjde mellem mænd, der har en bygdebaggrund og som kun har skoleuddannelse, og mænd fra byer med en middellang eller lang uddannelse. Analyserne er justeret for den samtidige tidsmæssige udvikling i højde. Disse sociale forskelle i gennemsnitshøjde er af samme størrelsesorden som de ovenfor beskrevne forskelle mellem jernalderen og det 17. århundrede, eller til 85 års højdetilvækst for danske værnepligtige (1855-1940). Resultaterne er tilsvarende for kvinder. Opvækststed skal opfattes som et surrogatmål for en lang række forskelle i levevilkår mellem by og bygd, herunder boligforhold, ernæring og adgang til sundhedsvæsenet, og det er naturligvis heller ikke uddannelse per se, der påvirker højden.

Opvækstforhold og højde blandt 1015 grønlandske mænd født 1915-1982. Justeret for forskelle i alder mellem grupperne.

Opvækstforhold og forekomst af fedme (Body Mass Index ≥ 30) blandt 1287 grønlandske kvinder født 1911-1982. Justeret for forskelle i alder mellem grupperne.

Figur 2 viser, at kvinder, der har en uddannelse, sjældnere er svært overvægtige, mens opvækst i by eller bygd ikke har nogen betydning. For mænd er det omvendt; uddannelse er uden betydning, mens mænd fra byer oftere er overvægtige end mænd fra bygder. Forskellene er dog ikke statistisk sikre.

Undersøgelsen understreger, at der er sociale uligheder i Grønland, og viser, hvorledes mindre gode opvækstvilkår har betydning for højde og overvægt og dermed for sundhedstilstanden gennem hele livet. Blandt de konkrete forhold, der vides at have betydning for højde, kan nævnes ernæring og sygdom før og under graviditeten og i barndommen. Det er derfor vigtigt at sætte ind med en forebyggende indsats for at forbedre levevilkårene for udsatte befolkningsgrupper ikke mindst i bygderne.

Af: Peter Bjerregaard, professor og forskningsleder, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet. pb@sdu.dk

Kilde: Childhood conditions and education as determinants of adult height and obesity among Greenland Inuit. Bjerregaard P and the Greenland Population Study. American Journal of Human Biology 2010, DOI 10.1002/ajhb.20999.